

Agnieszka Romanko

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
ORCID: 0000-0001-9206-747X

**OSTATNI ETAP REFORMY
URZĘDU NADZORU I INFORMACJI FINANSOWEJ
ORAZ INSTYTUTU DZIEŁ RELIGIJNYCH
PRZEPROWADZONY PRZEZ PAPIEŻA FRANCISZKA**

Wprowadzenie

Przeprowadzenie kompleksowej reformy instytucji finansowych Stolicy Apostolskiej i Państwa Watykańskiego – zapoczątkowanej przez papieża Franciszka u progu Jego pontyfikatu w 2013 r. – obejmowało w pierwszej kolejności zmiany w Urzędzie Informacji Finansowej oraz Instytucie Dzieł Religijnych¹. Podjęte prace miały skutkować większą transparentnością działalności tych podmiotów, jak również wzmocnieniem kontroli i nadzoru na płaszczyźnie gospodarczej i finansowej. W związku z tym, że w niniejszym artykule zostanie przeanalizowany ostatni etap reformy uwieńczony zatwierdzeniem nowych statutów dla tych instytucji, należy postawić dwa zasadnicze pytania, na które odpowiedzi będą poszukiwane w trakcie prowadzonych badań: W jakim zakresie został zreformowany Urząd Informacji Finansowej i Instytut Dzieł Religijnych? Czy cele reformy finansowej zakładane w 2013 r. zostały zrealizowane za pontyfikatu papieża Franciszka (2013–2025)?

¹ Rozpoczynając reformę finansową, papież Franciszek 8 sierpnia 2013 r. utworzył Komitet Bezpieczeństwa Finansowego przy Urzędzie Informacji Finansowej, natomiast 15 listopada 2013 r. zatwierdził nowy statut Urzędu Informacji Finansowej. W odniesieniu natomiast do Instytutu Dzieł Religijnych Biskup Rzymu, potwierdzając dotychczasową misję Instytutu, 10 stycznia 2015 r. zmodyfikował jego statut. Zob. szerzej na temat przygotowania, motywów i zakresu reformy: A. Romanko, *Reforma Urzędu Informacji Finansowej i Instytutu Dzieł Religijnych*, „Prawo Kanoniczne” 2016, t. 59, nr 3, s. 122–142; *eadem*, *Nowe struktury ekonomiczno-administracyjne w Kurii Rzymskiej*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2016, t. 26, nr 3, s. 99–120.

Urząd Nadzoru i Informacji Finansowej

5 grudnia 2020 r. papież Franciszek zmienił nazwę dotychczasowego Urzędu Informacji Finansowej na Urząd Nadzoru i Informacji Finansowej², jednocześnie zatwierdzając nowy Statut tej instytucji³. W komunikacie Biura Prasowego Stolicy Apostolskiej zwrócono uwagę, że zmiana nazwy była konieczna zarówno w celu dostosowania Statutu do zadań faktycznie powierzonych Urzędowi jeszcze w 2013 r. – poza pierwotną kompetencją w zakresie informacji finansowej oraz przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu Urząd sprawował także nadzór nad Instytutem Dziel Religijnych⁴ – jak i w celu wprowadzenia istotnych zmian organizacyjnych⁵.

Urząd Nadzoru i Informacji Finansowej jest instytucją związaną ze Stolicą Apostolską⁶, posiada kanoniczną publiczną osobowość prawną i ma siedzibę w Państwie Watykańskim (Statut ASIF, art. 1 ust. 1–2)⁷. Wykonuje kompetencje

² Francesco PP., Chirographum de redenominazione et approbatione novi Statuti Auctoritatis Inspectionis Pecuniarie nunc Auctoritatis Vigilantiae et Inspectionis Pecuniarie [ASIF] (5.12.2020), AAS 113 (2021), s. 30–31.

³ Statutum Auctoritatis Vigilantiae et Inspectionis Pecuniarie [ASIF] (5.12.2020), AAS 113 (2021), s. 31–39 (dalej: Statut ASIF).

⁴ Zob. Franciscus PP., Litterae apostolicae motu proprio datae de vitandis pecunia sordide parta, nummariis rebus ad tromocratiam fovendam et accumulatione armorum ingentis destructionis (8.08.2013), AAS 105 (2013), s. 811–813.

⁵ Holy See Press Office Communiqué 5.12.2020), <https://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2020/12/05/201205d.html> (4.12.2025).

⁶ Urząd Nadzoru i Informacji Finansowej został też wymieniony wśród instytucji związanych ze Stolicą Apostolską w nr. 248 konstytucji apostolskiej o Kurii Rzymskiej *Praedicate Evangelium*. Zob. Francesco PP., Constitutio apostolica de Curia Romana eiusque servitio pro Ecclesia in mundo *Praedicate Evangelium* (19.03.2022), AAS 114 (2022), s. 375–455 (dalej: *Praedicate Evangelium*). Z kolei na oficjalnej stronie Urzędu został określony jako „instytucja Stolicy Apostolskiej i Państwa Watykańskiego”. Zob. *Supervisory and Financial Information Authority (ASIF)*, <https://www.asif.va/ENG/Home.aspx> (6.12.2025). Wydaje się, że powyższe określenie koresponduje z art. 12 Statutu ASIF, zgodnie z którym w sprawach nieuregulowanych Statutem stosuje się przepisy prawa kanonicznego, Regulaminu Ogólnego Kurii Rzymskiej oraz obowiązujące przepisy Państwa Watykańskiego.

⁷ Dlatego też w chirografie z 5 grudnia 2020 r. zatwierdzającym nowy statut papież Franciszek uzasadnił wprowadzoną nowelizację zakresem Jego władzy (*potestà apostolica*) w Kościele, jak też suwerennością Państwa Watykańskiego, wskazując jednocześnie podstawy prawne, tj. kan. 114, 115, 116, 331 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. Zob. *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1–317; tekst polski: *Kodeks Prawa Kanonicznego* promulgowany przez papieża Jana Pawła II 25 stycznia 1983 r. Stan prawny na 18 maja 2022 r. Zaktualizowany przekład na język polski, Pallottinum, Poznań 2022). Wskazał też obowiązujące regulacje w Państwie Watykańskim – wykaz ustawodawstwa Państwa Watykańskiego w zakresie zapobiegania i zwalczania nielegalnej działalności w sprawach finansowych i finansowania terroryzmu: *Normativa sulla prevenzione ed il contrasto delle attività illecite in materia finanziaria, monetaria e finanziamento del terrorismo*, <https://www.vaticanstate.va/it/normativa-prevenzione-e-contrasto-in-materia-finanziaria-e-f-t.html> (5.12.2025).

– w sposób autonomiczny i niezależny zgodnie z obowiązującym prawem⁸ – w zakresie: 1) nadzoru mającego na celu zapobieganie i przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu; 2) nadzoru ostrożnościowego nad podmiotami prowadzącymi działalność finansową wykonywaną w sposób zawodowy; 3) nadzoru regulacji ostrożnościowej w odniesieniu do podmiotów, które prowadzą działalność finansową na zasadzie zawodowej, oraz – w przypadkach przewidzianych prawem – regulacji w zakresie zapobiegania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu oraz ich zwalczania; 4) informacji finansowej (Statut ASIF, art. 2). Podmiotem nadzorowanym przez Urząd Nadzoru i Informacji Finansowej jest Instytut Dziej Religijnych⁹.

W kontekście wskazywanych motywów reformy instytucji finansowych Stolicy Apostolskiej i Państwa Watykańskiego należy zwrócić uwagę, że realizacja powyższych kompetencji przez Urząd Nadzoru i Informacji Finansowej nie tylko zintensyfikowała i wzmocniła mechanizmy regulacyjne w sektorze gospodarczym i finansowym, ale także stanowi przejaw transparentności w dziedzinie finansowej. Świadczyć o tym może opublikowanie na oficjalnej stronie internetowej wykazu rocznych raportów z działalności Urzędu za lata 2012–2024¹⁰, jak też wykazu podmiotów zagrażających międzynarodowemu pokojowi i bezpieczeństwu (za lata 2013–2025)¹¹. Ponadto Urząd Nadzoru i Informacji Finansowej jest członkiem Egmont Group – globalnej organizacji, która ułatwia i promuje wymianę informacji oraz współpracę pomiędzy podmiotami analityki finansowej zrzeszonymi w tej sieci¹². Członkostwo w Egmont Group jest zgodne z postanowieniami Tytułu III Statutu ASIF odnoszącego się do dostępu do informacji oraz współpracy na poziomie krajowym i międzynarodowym.

⁸ Przede wszystkim ustawa z 8 października 2013 r. o transparentności, nadzorze i informacji finansowej. Zob. N. XVIII – Legge di conferma del decreto N. XI del Presidente del Governatorato, recante norme in materia di trasparenza, vigilanza ed informazione finanziaria, dell’8 agosto 2013 (8.10.2013), <https://www.vaticanstate.va/phocadownload/leggi-decreti/normativa-penale/Legge%20N.%20XVIII.pdf> (5.12.2025), nowelizowana przez: N. CCXLVII – Legge recante modifiche alla Legge n. XVIII in materia di trasparenza, vigilanza ed informazione finanziaria dell’8 ottobre 2013 (19.06.2018), https://www.vaticanstate.va/phocadownload/leggi-decreti/normativa-penale/N.%20CCXLVIILegge_recante_modifiche_alla_LeggeN.XVIII.pdf (5.12.2025); N. CCCLXXII – Decreto del Presidente del Governatorato recante modifiche alla Legge N. XVIII in materia di trasparenza, vigilanza ed informazione finanziaria, dell’8 ottobre 2013 (9.10.2020), <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2020/10/10/0518/01190.html> (5.12.2025); N. DCXIV – Legge recante modifiche alla legge N. XVIII in materia di trasparenza, vigilanza ed informazione finanziaria, dell’8 ottobre 2013 (7.11.2023), <https://www.vaticanstate.va/phocadownload/leggi-decreti/documenti-prevenzione/N.%20DCXIV.pdf> (5.12.2025).

⁹ *List of supervised entities*, <https://www.asif.va/ENG/EntiVigilati.aspx> (5.12.2025).

¹⁰ *Annual Reports*, https://www.asif.va/ENG/Rap_annuali.aspx (2.01.2026).

¹¹ *List of subjects that threaten international peace and security*, <https://www.asif.va/ENG/SoggettiIndividuati.aspx?anno=2026> (2.01.2026).

¹² *Regions – Europe II*, <https://egmontgroup.org/members-by-region/?id=4> (5.12.2025).

Na strukturę Urzędu Nadzoru i Informacji Finansowej składają się trzy departamenty: Nadzoru; Regulacji i Spraw Prawnych (będący nową jednostką w strukturze Urzędu) oraz Analiz Finansowych (Statut ASIF, art. 3 ust. 2). Z kolei organami Urzędu są: Przewodniczący, Rada i Dyrekcja (Statut ASIF, art. 3 ust. 1). W Statucie zmodyfikowano także zadania Przewodniczącego (kompetencje o charakterze strategicznym) i Dyrekcji (zadania ukierunkowane na skuteczność i efektywność operacyjną)¹³.

Instytut Dzieł Religijnych

30 stycznia 2023 r. papież Franciszek zatwierdził nowy Statut Instytutu Dzieł Religijnych¹⁴. Uzasadniając potrzebę nowelizacji, Biskup Rzymu wskazał konieczność dostosowania Statutu do współczesnych wymogów organizacyjnych oraz potrzeb operacyjnych, które pojawiają się w działalności Instytutu, a w szczególności konieczność jasnego określenia zakresu kompetencji i odpowiedzialności organów zarządzających Instytutu¹⁵.

Zgodnie z ustawą z 1 października 2008 r. o źródłach prawa¹⁶ Instytut Dzieł Religijnych podlega ustawodawstwu zarówno Stolicy Apostolskiej, jak i Państwa Watykańskiego, bowiem według art. 1 ust. 1 i 4 ustawy watykański system prawny uznaje prawo kanoniczne za pierwsze źródło normatywne i pierwsze kryterium interpretacyjne, a także jest zgodny z ogólnymi zasadami prawa międzynarodowego oraz wynikającymi z traktatów i innych umów, których stroną jest Stolica Apostolska. Dlatego też Instytut podlega m.in. przepisom ustawy z 8 października 2013 r. o transparentności, nadzorze i informacji finansowej. W sprawach nieuregulowanych ustawodawstwem watykańskim stosuje się pomocniczo regulacje prawne wydane przez Republikę Włoską, pod warunkiem że nie są one sprzeczne z prawem Bożym, ogólnymi zasadami prawa kanonicznego ani z postanowieniami Paktów Laterańskich i późniejszych porozumień oraz że nadają się do zastosowania w stanie faktycznym istniejącym w Państwie Watykańskim¹⁷. Ponadto organizację, działalność i funkcjonowanie Instytutu Dzieł Religijnych określa Regulamin Ogólny z 25 kwietnia 2023 r.¹⁸ oraz Kodeks Postępowania z 22 marca 2016 r.¹⁹

¹³ Holy See Press Office Communiqué.

¹⁴ Francesco PP., *Chirographum de novis Statutis Instituti pro Operibus Religionis* (30.01.2023), AAS 115 (2023), s. 412–414; *Istituto per le Opere di Religione – Statuto* (30.01.2023), AAS 115 (2023), s. 414–426 (dalej: Statut IOR). Zgodnie z art. 30 Statutu uchylony został dotychczasowy Statut z 8 sierpnia 2019 r.

¹⁵ Francesco PP., *Chirographum de novis Statutis Instituti...*, s. 412.

¹⁶ N. LXXI – *Legge sulle fonti del diritto* (1.10.2008), AAS Supp. 79 (2008), s. 65–70.

¹⁷ *Regulatory Framework*, <https://www.ior.va/en/regulatory-framework/> (6.12.2025).

¹⁸ Institute for the Works of Religion, *General Regulations* (25.04.2023), https://www.ior.va/wp-content/uploads/2025/03/IOR-Regolamento-Generale-ENG_20240710.pdf (6.12.2025).

¹⁹ Codice di Comportamento v.1.3 (22.03.2016), https://www.ior.va/wp-content/uploads/2025/03/Codice-di-comportamento_v1_220210617.pdf (6.12.2025).

Instytut Dzieł Religijnych posiada publiczną, kanoniczną osobowość prawną i ma siedzibę w Państwie Watykańskim (Statut IOR, art. 1 § 1). W przypadku jakichkolwiek sporów właściwym sądem jest sąd Państwa Watykańskiego (Statut IOR, art. 3 § 3).

Zgodnie z obowiązującym Statutem zadaniem Instytutu Dzieł Religijnych jest zapewnienie przechowywania oraz zarządzania majątkiem ruchomym i nieruchomością przekazaną lub powierzonym mu przez osoby fizyczne lub prawne, przeznaczonym na cele religijne lub charytatywne (Statut IOR, art. 2 § 1). Dlatego też przyjmuje majątek przeznaczony, przynajmniej częściowo lub w przyszłości, na wyżej określone cele zgodnie z ustanowionymi procedurami (Statut IOR, art. 2 § 2), a także depozyty majątku od podmiotów i osób Stolicy Apostolskiej i Państwa Watykańskiego (Statut IOR, art. 2 § 3). Powyższe kompetencje Instytutu są zatem tożsame z postulatami stawianymi na początkowym etapie jego reformy w 2013 r., dążącymi do tego, aby Instytut był dostępny dla wszystkich podmiotów kościelnych, które chcą mieć pewność dokonywania wyborów inwestycyjnych zgodnych z wiarą katolicką, w pełnej przejrzystości i bez konfliktu interesów²⁰.

W związku z powyższym Instytut Dzieł Religijnych świadczy swoje usługi wyłącznie osobom prawnym i fizycznym będącym częścią Kościoła katolickiego lub mu służącym. Stąd „klientami” Instytutu (zwanego powszechnie „Bankiem Watykańskim”²¹) są w szczególności: jednostki Stolicy Apostolskiej i Państwa-Miasta Watykan, podmioty powiązane, nuncjatury i delegatury apostolskie, ambasady oraz dyplomaci akredytowani przy Stolicy Apostolskiej, instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostolskiego, diecezje oraz inne osoby prawne podlegające prawu kanonicznemu lub prawu cywilnemu Państwa Watykańskiego, duchowni oraz członkowie instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostolskiego, pracownicy Watykanu oraz emeryci²².

Wskazane wydaje się w tym miejscu rozróżnienie kompetencji Instytutu Dzieł Religijnych od zadań Administracji Dóbr Stolicy Apostolskiej będącej organem ekonomicznym w strukturze Kurii Rzymskiej. Ustawodawca kościelny stanowi, iż Administracja jest „organem odpowiedzialnym za zarządzanie i gospodarowanie nieruchomościami i rzeczami ruchomymi Stolicy Apostolskiej, przeznaczonymi do zapewnienia niezbędnych środków dla wypełniania funkcji właściwych Kurii Rzymskiej, dla dobra i służby Kościołom partykularnym” (*Praedicate Evangelium*, art. 219 § 1), jak też za „zarządzanie nieruchomościami i rzeczami ruchomymi tych podmiotów, które powierzyły swoje dobra Stolicy Apostolskiej,

²⁰ *Mission and Vision*, <https://www.ior.va/en/mission-and-vision/> (6.12.2025).

²¹ *The new IOR*, <https://www.ior.va/en/the-new-ior/> (6.12.2025).

²² *Who we work for*, <https://www.ior.va/en/who-we-work-for/> (6.12.2025). Należy zauważyć, że zgodnie z informacjami podanymi na oficjalnej stronie internetowej Instytutu największy procent klientów stanowią zakony – 46%, a następnie instytucje Kurii Rzymskiej, Stolicy Apostolskiej i Państwa Watykańskiego – 30%.

zgodnie z określonym celem, dla którego ten majątek został ustanowiony, a także z ogólnymi wytycznymi i ogólną polityką zatwierdzoną przez właściwe organy” (*Praedicate Evangelium*, art. 219 § 2)²³. Natomiast dokonywanie tych wszystkich transakcji finansowych odbywa się przez działalność Instytutu Dzieł Religijnych (*Praedicate Evangelium*, art. 219 § 3). Należy dodać, iż papież Franciszek w instrukcji w sprawie zarządzania i administrowania działalnością finansową i płynnością finansową Stolicy Apostolskiej oraz instytucji związanych ze Stolicą Apostolską z 23 sierpnia 2022 r.²⁴ wskazał kierunek wykładni art. 219 § 3, stanowiąc, że „działalność w zakresie zarządzania aktywami i opieki nad majątkiem ruchomym Stolicy Apostolskiej i instytucji związanych ze Stolicą Apostolską należy wyłącznie do kompetencji Instytutu Dzieł Religijnych” (nr 3), stwierdzając jednocześnie, że instrukcja stanowi autentyczną interpretację obowiązujących przepisów i ma moc obowiązującą niezależnie od jakichkolwiek przepisów przeciwnych, nawet jeśli zostały wydane przed reskrytem lub odnoszą się do konkretnych kwestii (nr 2).

W nawiązaniu do proponowanych zmian dotyczących zwiększenia transparentności Instytutu Dzieł Religijnych trzeba zauważyć, że powyższe postulaty są aktualnie realizowane m.in. poprzez: 1) publikowanie rocznych raportów zawierających sprawozdania finansowe, sporządzone zgodnie z międzynarodowymi standardami rachunkowości i poświadczone przez zewnętrznego audytora²⁵; 2) obowiązek deklarowania przez klientów Instytutu – zgodnie z zasadami międzynarodowego prawa podatkowego – dochodów w kraju rezydencji podatkowej według obowiązujących w tym kraju przepisów; 3) przejrzyste i transparentne stosowanie procedur należytej staranności wobec klienta, w tym wykrywanie wszelkich nieprawidłowości, czemu sprzyja rosnąca digitalizacja²⁶. Ponadto w efekcie przeprowadzonej reformy na płaszczyźnie strukturalno-osobowej

²³ Przed promulgacją konstytucji apostolskiej *Praedicate Evangelium* papież Franciszek – kontynuując reformę ekonomiczną – w odniesieniu do Administracji Dóbr Stolicy Apostolskiej m.in. przeniósł odpowiedzialność za Centrum Przetwarzania Danych z Administracji Dóbr Stolicy Apostolskiej do Sekretariatu ds. Ekonomicznych (Rescriptum ex Audientia SS.MI: Rescript of the Holy Father Francis by which responsibility for the Data Processing Centre (Centro Elaborazione Dati, CED) is transferred from APSA to the SPE (Secretariat for the Economy), 11.05.2020, <https://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2020/05/20/200520b.html> (6.12.2025), jak też promulgował motu proprio w sprawie niektórych kompetencji w sprawach ekonomicznych i gospodarczych – Francesco PP., *Litterae apostolicae motu proprio datae de legitimis potestatibus quoad res oeconomicas et pecuniarias* (26.12.2020), AAS 113 (2021), s. 1–5.

²⁴ Rescriptum ex Audientia SS.MI: Rescritto del Santo Padre Francesco circa l’Istruzione sull’Amministrazione e gestione delle attività finanziarie e della liquidità della Santa Sede e delle Istituzioni collegate con la Santa Sede (23.08.2022), <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2022/08/23/0608/01222.html> (6.12.2025).

²⁵ Wykaz rocznych raportów za lata 2012–2024 dostępny na stronie: *Annual Reports*, <https://www.ior.va/en/annual-reports/> (6.12.2025).

²⁶ *Transparency*, <https://www.ior.va/en/transparency/> (6.12.2025).

w Instytucie przede wszystkim zwrócono uwagę na sposób zarządzania i kompetencje osób pełniących odpowiednie funkcje w poszczególnych jego organach²⁷.

Za przejrzystością prowadzenia działalności finansowej Instytutu Dzieł Religijnych przemawiać może również fakt, iż jest zgodna ze standardami międzynarodowymi, o czym świadczą następujące aktywności: 1) z momentem podpisania Układu monetarnego między Unią Europejską a Państwem Watykańskim w 2009 r.²⁸, na mocy którego na terytorium Watykanu oficjalnym środkiem płatniczym jest euro, Państwo Watykańskie zobowiązało się do wdrożenia europejskich regulacji finansowych; 2) na podstawie umowy między Stolicą Apostolską (działającą również w imieniu i na rzecz Państwa Watykańskiego) a Stanami Zjednoczonymi Ameryki z 2015 r.²⁹ Instytut dostosował się do FATCA, tj. ustawy o zgodności podatkowej rachunków zagranicznych; 3) Instytut Dzieł Religijnych wdrożył porozumienie między Rządem Republiki Włoskiej a Stolicą Apostolską w sprawach podatkowych³⁰; 4) Instytut Dzieł Religijnych w 2019 r. został przyjęty do SEPA (Jednolity Obszar Płatności w Euro)³¹.

Podsumowanie

Papież Franciszek w dziesiątym roku swojego pontyfikatu – będącym jednocześnie dziesiątym rokiem reform instytucji ekonomicznych w Stolicy Apostolskiej i Państwie Watykańskim – 20 lutego 2023 r. promulgował motu proprio *Ius nativum: De patrimonio Sedis Apostolicae*³². Biskup Rzymu potwierdził tym samym wrodzone prawo Stolicy Apostolskiej, niezależne od władzy świeckiej, do nabywania dóbr doczesnych (kan. 1254 i 1255 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.). Stwierdził, iż prawo to jest instrumentem, który – przy wsparciu wiernych, roztropnej administracji i odpowiednich kontrolach – gwarantuje Stolicy Apostolskiej działanie dla własnych celów Kościoła i z niezależnością niezbędną do wypełniania jej misji. Dlatego też poszczególne podmioty Stolicy Apostolskiej,

²⁷ Organami Instytutu Dzieł Religijnych są: Komisja Kardynałów, Prałat, Rada Nadzorcza, Dyrektor Generalny (Statut IOR, art. 4–24).

²⁸ *Conventio monetalis pactio inter Statum Civitatis Vaticanae et eius opera inter Sanctam Sedem et Communitatem Europaeam. Convenzione monetaria tra l'Unione Europea e lo Stato della Città del Vaticano* (17.12.2009), AAS 102 (2010), s. 60–65.

²⁹ *Conventio Inter Sanctam Sedem agentem etiam in nomine et ex parte Status Civitatis Vaticanae, et Foederatas Civitates Americae Septentrionalis ad substinendam adhaesionem Internationali Taxationi et complendam legem FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act) (10.06.2015)*, AAS 107 (2015), s. 645–663.

³⁰ *Provvedimento di attuazione della Convenzione tra la Santa Sede e il Governo della Repubblica Italiana in materia fiscale* (15.10.2016), AAS 108 (2016), s. 1286–1287.

³¹ Zob. szerzej: <https://www.ecb.europa.eu/paym/retail/sepa/html/index.it.html> (8.12.2025).

³² Francesco PP., *Litterae apostolicae motu proprio datae Ius nativum: De patrimonio Sedis Apostolicae* (20.02.2023), AAS 115 (2023), s. 263–264.

jeśli nabywają dobra doczesne, czynią to nie dla siebie, jak prywatni właściciele, ale dla dobra wspólnego i w służbie Kościoła powszechnego. Papież Franciszek, podsumowując przeprowadzoną reformę instytucji finansowych w Stolicy Apostolskiej, uzasadnił, iż zarządzanie tymi dobrami powinno się odbywać zgodnie z zasadami ustalonymi w promulgowanej 19 marca 2022 r. konstytucji apostolskiej *Praedicate Evangelium*.

Z kolei za swego rodzaju dopełnienie przeprowadzonych reform natury ekonomicznej w Państwie Watykańskim można uznać promulgowanie przez papieża Franciszka 13 maja 2023 r. Ustawy Zasadniczej Państwa-Miasta Watykan³³. W kontekście wieloletniej (2013–2023) nowelizacji instytucji finansowych zarówno w Stolicy Apostolskiej, jak i w Państwie Watykańskim istotne wydaje się przypomnienie już w preambule Ustawy Zasadniczej, jak też w art. 2 ust. 1, iż Państwo Watykańskie zostało ustanowione jako swego rodzaju instrument zabezpieczenia Stolicy Apostolskiej absolutnej i widzialnej niezależności oraz zagwarantowania jej suwerenności – również na polu międzynarodowym. Parafrazując, podstawowym celem Państwa Watykańskiego powinno być zagwarantowanie Stolicy Apostolskiej swobodnego wykonywania jej funkcji duchowych, a w związku z tym, że ma ona wrodzone prawo (*ius nativum*) do nabywania dóbr duchowych, potrzebuje do tego odpowiedniego zaplecza finansowego. I wreszcie, rozwiewając wszelkie wątpliwości w zakresie tworzenia instytucji, które posiadałyby kompetencje zarówno wobec Stolicy Apostolskiej, jak i Państwa Watykańskiego, w art. 2 ust. 2 Ustawy Zasadniczej definitywnie stwierdzono: „Państwo i jego porządek są oddzielone od Kurii Rzymskiej i innych instytucji Stolicy Apostolskiej”.

Reasumując powyższą analizę, należy stwierdzić, że zakładane założenia reformy instytucji finansowych w Stolicy Apostolskiej i Państwie Watykańskim zostały zrealizowane za pontyfikatu papieża Franciszka.

Bibliografia

- Annual Reports*, https://www.asif.va/ENG/Rap_annuali.aspx (2.01.2026).
Annual Reports, <https://www.ior.va/en/annual-reports/> (6.12.2025).
Holy See Press Office Communiqué (5.12.2020), <https://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2020/12/05/201205d.html> (4.12.2025).
Institute for the Works of Religion, *General Regulations* (25.04.2023), https://www.ior.va/wp-content/uploads/2025/03/IOR-Regolamento-Generale-ENG_20240710.pdf (6.12.2025).
List of subjects that threaten international peace and security, <https://www.asif.va/ENG/SoggettiIndividuati.aspx?anno=2026> (2.01.2026).
List of supervised entities, <https://www.asif.va/ENG/EntiVigilati.aspx> (5.12.2025).
Mission and Vision, <https://www.ior.va/en/mission-and-vision/> (6.12.2025).

³³ Legge fondamentale dello Stato della Città del Vaticano (13.05.2023), https://www.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/20230513-legge-fond-scv.html (6.12.2025).

Normativa sulla prevenzione ed il contrasto delle attività illecite in materia finanziaria, monetaria e finanziamento del terrorismo, <https://www.vaticanstate.va/it/normativa-prevenzione-e-contrasto-in-materia-finanziaria-e-f-t.html> (5.12.2025).

Regions – Europe II, <https://egmontgroup.org/members-by-region/?id=4> (5.12.2025).

Regulatory Framework, <https://www.ior.va/en/regulatory-framework/> (6.12.2025).

Romanko A., *Nowe struktury ekonomiczno-administracyjne w Kurii Rzymskiej*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2016, t. 26, nr 3.

Romanko A., *Reforma Urzędu Informacji Finansowej i Instytutu Dziel Religijnych*, „Prawo Kanoniczne” 2016, t. 59, nr 3.

Supervisory and Financial Information Authority (ASIF), <https://www.asif.va/ENG/Home.aspx> (6.12.2025).

The new IOR, <https://www.ior.va/en/the-new-ior/> (6.12.2025).

Transparency, <https://www.ior.va/en/transparency/> (6.12.2025).

Who we work for, <https://www.ior.va/en/who-we-work-for/> (6.12.2025).

Streszczenie

W opracowaniu podjęto charakterystykę ostatniego etapu reformy dwóch instytucji ekonomicznych, tj. Urzędu Nadzoru i Informacji Finansowej oraz Instytutu Dziel Religijnych. Reforma została zapoczątkowana jeszcze w 2013 r. przez papieża Franciszka, który wskazywał przede wszystkim na potrzebę zwiększenia transparentności działalności instytucji finansowych w Stolicy Apostolskiej i Państwie Watykańskim. W odniesieniu do Urzędu 5 grudnia 2020 r. papież Franciszek zmienił nazwę dotychczasowego Urzędu Informacji Finansowej na Urząd Nadzoru i Informacji Finansowej, a także zatwierdził nowy Statut. Podmiotem nadzorowanym przez Urząd Nadzoru i Informacji Finansowej jest Instytut Dziel Religijnych, którego Statut został zatwierdzony przez papieża Franciszka 30 stycznia 2023 r. Wnioski z przeprowadzonych badań przemawiają za tym, iż cele reformy zostały zrealizowane.

Słowa kluczowe: papież Franciszek, Stolica Apostolska, Państwo Watykańskie, reforma instytucji finansowych, Bank Watykański

THE LAST STAGE OF THE REFORM OF THE OFFICE OF SUPERVISION AND FINANCIAL INFORMATION AND THE INSTITUTE OF RELIGIOUS WORKS INTRODUCED BY POPE FRANCIS

Summary

This study outlines the latest stage of reform of two economic institutions: the Office of Supervision and Financial Information and the Institute for Religious Works. The reform was initiated in 2013 by Pope Francis, who primarily emphasized the need to increase transparency in the activities of financial institutions in the Holy See and the Vatican City State. Regarding the Office, on 5 December 2020, Pope Francis changed the name of the former Office of Financial Information to the Office of Supervision and Financial Information and approved a new statute. The entity supervised by the Office of Supervision and Financial Information is the Institute for Religious Works, whose statute was approved by Pope Francis on 30 January 2023. The conclusions from the conducted research indicate that the reform's goals have been achieved.

Keywords: Pope Francis, Holy See, Vatican City State, reform of financial institutions, Vatican Bank